

PRZYLEGŁOŚĆ (57) *sb f*

e oraz o jasne.

sg *N* przyległość (4). ◇ *G* przyległości (5). ◇ *A* przyległość (3). ◇ *I* przyległością (1). ◇ *L* przyległości (11). ◇ *pl G* przyległości (1). ◇ *A* przyległości (1). ◇ *I* przyległościami (29); -ami (26), -(a)mi (3). ◇ *L* przyległościach (2); -ach : -äch *BielKron* (1:1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Tereny przylegające do czyichś dóbr ziemskich, należące do tych dóbr; cohaerentia, pertinentia JanStat [zawsze w pl] (31) : A zaśię gdy puści Władziław opiekę Lądziławowi/ tedy zaś pracą y zaś nakład ie^{so} ziemię łpifką zápifuiem wiecznie iemu ku kroleństwu polłkie^{mv}/ y ty przyległości ktore łą przy Rułi á Wołofzech. *BielKron* 304.*

*przyległości czego (1): Máią Tátárowie miałtá wielkie ná wfchod Slońcá/ iáko iest Quinfai ktorego piżą być fto mil/ ále fie to rozumie łprzyległościami inłzych miałt *BielKron* 439.*

*Szereg: »pożytki, (i) przyległości« (6): tedy piérwéy máią bydź Rewizorowie z Séymu wyłáni/ á potym zaś ich dołtáteczną łprawą y opifániém pożytków przyległości rc. ná Séymie Wálnym *omnium ordinum consensu* kończyć fie máią. *SarnStat* 90. Cf »z pożytki i przyległościami«.*

*Wyrażenie przyimkowe: »z(e) (wszy(s)tki(e)mi a. wszemi) przyległościami« (27): [Olgiard i Kiejstut] wyrzucili z Wilná y poimali łáme^{so} łáwnutę. Byłá teź zaśię miedzy Olgiardem á Keyłtut^{em} roznicá o Wilno/ ktory fie miał w nim zołtác/ zgodzili fie łami/ dawłzy łáwnucie Załwá s przyległościami. *BielKron* 379v, 192v, 356, 360, 378v; *ZapKościar* 1580/13; Ale Glinłki Michał/ gdy mu Mołkiewłki Smoleńłki Xięłtwo ze włzyłtkimi przyległościami podác obiecał/ iefłiby go dołtał/ wnet łię vdał ná Práktiki z Zołnierzámi y inłzými Smoleńłkimi Boiáry *StryłKron* 737.*

*~ z przyległościami czego, czyimi [pron poss] (6): Iedennałta [część ziemi włoskiej] Wenecia/ ktora teź moze kłáść zaś iedno Kłięłtwo z iey przyległościami. *BielKron* 276; Zamek Niełzową z przyległościami łwémi y ze włiami Murzynowem/ Orłowem/ [...] zołtánie przy Nas y Koronie Królełstwa Polłłkiego ná wieki wiekom. *SarnStat* 1071, 1090, 1186, 1207, 1208.*

*Szeregi: »z pożytki i przyległościami« (5): łłz oni dobrowolnie pułzczaią bieniałzewi [...] dwu kmiećiu ze włzyłtkimi łprawiedliwołciami ich, [...] ktemu iednego kmiećia wlołtowicach takze ze włzitłkimi pożytkami iego y przyległołciami *ZapKościar* 1580/13; Y táłke przerzeczoný N. przerzeczoné dobrá łwé/ to iest wieł N. [...] dziedzicznie osiędźie [...]/ y táłke wełpółek ze włzyłtkieimi y káždémi zołobná pożytki y przyległołciami [*cum omnibus pertinentiis JanStat* 442] *SarnStat* 685 [*idem* 1249] 685, 1249 [2 r.].*

*»z przyległościami i własnołciami« (1): pomniác ná poprzyłięgłá powinnołć náłże/ Ziemie Wołýńłkié/ Kijowłkié/ y Podłáłłkié/ ze włzémi ich przyległołciami y własnołciami zupełnie ku Koronie Polłłkiéy [...] przywróciłifmy *SarnStat* 1027.*

*»z przyległościami i wolnołciami« (1): Páñ Ierzy czełtkowłłztky y sPanią zmanzonku swoią [...] podziekowaly załie y za potomky swoje, [...] zdołby zapłaty. zołczyzny y zmaczierzyny zgymenia, czenłtkowa. y ze włzilłtkyemy przyległołcziami y wolnołcziami iego *ZapKościar* 1588/80.*

Jako ostatni człón we wlołpórzędny m połączeniu wieloczłónowym: »i z wlyłłtkieimi (inszem i a. in(n)emi), z innemi, z łakimkolłwiek nazwiskiem nazwane przyległołciami« (4:3:1): Herweder/ y ze

wzwyżtkim ieżiorem Druffen/ y ze wzwyżtkim iego łowieniem/ y ze wsiami/ y z powiatem Schárffaw/
y ze wzwyżtkiemi inżemi przyległościami y wsiami: [do Korony należeć ma] *SarnStat* 1090; [ziemię
wołyńską] ze wzwyżtkiemi y z obobná káždými iéy Grodými/ Zamkými/ Miáfty/ Miáłteczki/ Wsiami/
Ziemiými/ Powiáty/ y ich wzwyżtkich rzeczy poprzód mianowanych/ którychkolwiek y iákimkolwiek
przezwikiem názwané przyległościami/ [...] w Tytuł Koronny przywrócamy *SarnStat* 1187, 1038,
1058, 1080, 1090, 1097, 1101. ~

2. *Sąsiedztwo; położenie obok (blisko); graniczenie; confinium Calep; contiguitas JanStat; cohaerentia, continentia Cn (22) : BielKron* 336v; [Właszy] Bronili sie kiedyś Turkom/ Węgrom/ Polakom/ Tátárom/ bo w przyległości ty Kráiny wzwyżtki máią *BielSpr* 69v; A iżby tak pufta ich [Jatwieżów] kráiná nie zoftála/ Mázurými y Polaki z ktorými się potym Ruffacy dla przyległości [!] pomieźzáli/ Podláfze [Bolesław] offadził. *StryjKron* 340, 245; *Calep* 238b; [rozkazaliśmy pisać do TM żądając, jako i do innych panów rad naszych i do szlachty, którzy imiona swe na Rusi, zwłaszcza przyległością blisko Uły mają, aby [...] *ListyZygmAug* 1568/548].

przyległość czego (1): á mieźkáli [Jatwieżowie] w láfách litewfkich Polakom przyległych/ ktorą kráinę dziś Polefie/ álbo Podláfze/ od przyległości láfow zowá/ álbo też Podláfze/ iákoby pod Láchými Polakom kráinę przyległą Ruffacy przezwáli. *StryjKron* 205; [odjął p. Strus ty sianożęci na mieścu rzeczonym Olsanka ku swemu imieniu, którego niedawno dostał w przyległości gruntu latyczowskiego *LustrRus* I 209; *Sentencja* C2v]. Cf [»przyległość granic«, [Wyrażenia przyimkowe].

przyległość do czego (1): A Iełliby inni szláchnicy byli/ máiąc w sąsiedztwie dziedźictwá/ [...] y mniémiliby sie mieć iákie interese zá tą przyległością do takowych gránic: [...] máią byđż przypoźwáni do sądu ziemfkiego *SarnStat* 461.

przyległość ku czemu (1): Spofób pozwu do sądu ziemfkiego, przeciwko sąsiádóm przyściennym, którzy ku onym gránicóm przyległość máią. *SarnStat* 462.

przyległość z kim (11): Rykárdus záię Arcybiskup Trewireńki wotował ná Krola Fráncufkiego/ tákież iego możność przekłádayąc/ y przyległość z niemcy *BielKron* 195. Cf »w przyległości być«.

[W przeciwstawieniu: »odległość ... przyległość«: [o kandydacie na króla] Odległość lepsza niż przyległość *PismaPolit* 512.]

Zwrot: »w przyległości być (a. obywać), mieszkać« [w tym: z *kim* (10), *komu* (1)] [szyk zmienny] (10:1): [Szwancarowie posłali do elektorów] vpomináyąc ye áby oni nic niedbáli ná czyie przyczyny á obráli Cefarzá myędzy sobą Kfiązę coby był z narodu Niemieckiego w przyległości nam *BielKron* 194v; prze to my z Niemieckim narodem w przyległości zówždy byli. *BielKron* 335; [Czyrkaszowie] w przyległości s Tátary mieźkáią w gorách *BielKron* 437, 194v, 195 [2 r.], 336, 336v [2 r.]; [korona węgierska mówi:] Iełżcze poydę do ziemie sąsiedney Wołfskiej/ Ktora ieft w przyległości lemną ziemi Polfskiej. *BielSat* Gv [idem] *BielSen* 14; [*BielKron* 1597 16 (Linde)].

Wyrażenia: [»bliska przyległość«: gdyż [Połowcy] cudzą robotą z łupu ustawicznie żyli, ale większe wojny z ruskimi książęty miewali, dla bliźszych przyległości spólnych granic. *StryjPoczqt* 97.

»przyległość granic«: *StryjPoczqt* 97 cf »bliska przyległość«.]

»sąsiedzka przyległość« (1): Włzákże potym Bulgárowie/ y máło nie wzwyżcy Sławacy dla sąsiedzkiej przyległości w Grecki sie zakon przewiergnęli/ w ktorým y dziś trwáią. *StryjKron* 100.

[*Wyrażenia przyimkowe*: »prze przyległość [czego]«: Cesarz i *familia eius tota* najwięcej tym *usque ad rabiem* obruszon będzie; zaczym *inter alia, quae sunt plurima*, co nam ta niechęć przyniesie prze możność cesarza i przyległość państw! *PismaPolit* 511.

»za przyległościami [czego]«: Inłze pánłtwa/ zá krwią y powinowáctwem pánów łwych/ y zá przyległościami rozných pańłtw/ łnádnie łobie rátkunku dodádzá *GrabZdanie* D.

»w przyległości«: słyszác o ludziach, które w Niemczech, a zwłaszcza tu w przyległości u sąsiadów naszych w Śląsku, za tą nominacją od cząstki braci naszej arcyksiążęcia jm. rakuskiego Maksymilijana, żeby go do Korony wprowadzić mogli, zbierają i pogotowiu krajom tamecznym być rozkazują, przeto [...]. *AktaSejmikPozn 1587/54.*]

a. Sąsiedztwo językowe (1) :

Zwrot: »[z czym] w przyległości być« (1): Liwłáncka mowá mieszána z Rułką y Litewłką/ á Swecka z Niemiecká/ Lápońska łie z żadną niezgodzi/ chocia łnimi w przyległości łeft *BielKron* 438.

3. Posiadłość [gdzie] (1) : Piłzá w hiłtoryey Alexándrowey/ iż krolowa Kándáx która miała przyległość nád morzem wielkim/ w ten czás polłála málárzá áby twarz álbo obraz Alexándrow potáiemnie wykonterfował *BielKron* 126.

4. Skłonność [k czemu] (2) : (*did*) Syn. (-) Nie dokońcąc łwiecie będę wierzył/ Boś łie drugim niełpráwnie odmierzył/ [...] Dobry ktobie nie má przyległości. *BielKom* D5v; Diathesis, Latine *Affectus, vel dispositio, Przyległość/ Pochilność k czemu. Mqcz* 85a.

5. Sprzyjające okoliczności (1) : *Gelegenheit, Okázya, Pogodá, Przyległość, Occasio, Commoditas. Calag* 227a.

Synonimy: **1. pożytek, własność; 2. graniczenie, sąsiedztwo; 4. pochylność, skłonność; 5. okazyja, pogoda.**